

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Källor följande beskrivningar;

Ånge kommuns:

Bebyggelse i Ånge kommun,

del 1 Haverö socken,

del 2 Borgsjö socken,

del 3 Torps socken.

Inventeringarna publicerades 1992 och

bygger på inventeringar utförda 1984-

1989,

Länsstyrelsens och Länsmuseet

Västernorrlands Fäbodinventeringen

1978,

Länsmuseet Västernorrland

Fäbodinventering 1999 :7,

Ånge kommuns timmerhusprojekt 2000

I hundra knutar.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen**

Överturingen

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 1
Haverö socken Ånge kommun 1992

Vid avvittringen år 1786 bestod byn av 4 hemman om sammanlagt 50 2/3 mål. Tillverkningen av järn från myrmalm var en av de huvudsakliga näringarna fram till mitten av 1500-talet. Vid denna tidpunkt fanns ingen uppdelning av byn i hemman. Bostadshusen var uppförda runt en gemensam gård s.k. intun. Denna struktur förändrades i samband

med laga skifte på 1800-talet. På skifteskartan från år 1842 är bebyggelsen koncentrerad vid tjärnen och Burnäsets spets.

Turingbyarna har tidigare tillhört Jämtlands län. Det var först på 1800-talet som Turingen överfördes till Medelpad även om bönderna under lång tid erhållit kyrkorätt i Haverö kyrka.

Överturingen

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Beskrivning

Överturingen är en skogsby med begränsade odlingsmöjligheter. Bebyggelsen är blandad och mycket varierad beträffande volym, utformning och färgsättning. Marken hålls öppen och vid god hävd. I den äldsta delen av byn finns parstugor, enkelstugor, ekonomibyggnader samt en loge med tröskvandring. Bebyggelsen är enhetlig. Omålade eller rödfärgade timmerbyggnader. Öster om tjärnen har under mitten av 1900-talet ett

mindre centrum bildats. Detta skeende har samband med den ökade skogsnäringen och den väg som bröts till byn på 1890-talet

Byn redovisar en lång kontinuitet med anor från de första århundradena efter Kristi födelse. Inom området finns spår efter tidig järnframställning i form av slaggvarp och blästerugnar.

Större delen av Överturingen kan idag ej ses som en typisk åldrig kulturmiljö.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen**

Kärna av kulturmiljön finns idag i byns äldsta delar.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla de äldre delarna av byn.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om – och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plannämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Ön

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 1
Haverö socken Ånge kommun 1992

Enligt en del källor anses Ön ha tillhört Norge. Den gamla riksgränsen mot Norge var omtvistad långt in på 1500-talet.

Tidigast bestod byn av endast ett hemman som senare delades i tre på

11 mål. Körvägen mellan Ytterturingen och Ön byggdes som beredskapsarbete på 1890-talet. Inom området har tidig järnmalmsutvinning förekommit. Därav namnet Järnmyran som ligger strax väster om bykärnan. Inom området finns också två blåsterugnar och ett stenröse.

Fastigheten Ön 3:5, Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Beskrivning

Byn ligger utefter Öjesjöns västra strand. Odlingsmarken ligger på en smal remsa närmast sjön. Bebyggelsen består av gårdsanläggningar med mangårdsbyggnader, ladugårdslängor och ekonomibyggnader. Här finns också Per-Albin torp från 1900-talets första hälft. En synnerligen välbevarad gårdsanläggning finns på fastigheten Ön 3:5. Till denna fastighet finns en gårdsanläggning med salsbyggnad

från 1800-talet, födorådsstuga, härbre, grishus, stall, ladugård och en smedja.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Gårdsanläggning på Ön 3:5 inklusive huvudbyggnad ekonomibyggnader, gårdstun och närmiljö mot sjön mycket väl hävdad och underhållen. Huvudbyggnaden omålad medan övriga byggnader rödmålats sen kommunens förra inventeringstillfälle.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen**

- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om – och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plannämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att kulturmiljön Ön genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Märrviken

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 1
Haverö socken Ånge kommun 1992

Inom Märrviken finns byggnader med ålderdomligt utseende och prägel. Nybygget Märrviken gränsar till Över- och Ytterhogdals socknar. I äldre tid tillhörde de Norge. Gränsens tidigare benämning var "landmära". Detta gränsnamn kom att överföras på nybygget. Kronobygget skattelöstes omkring 1770.

Enligt S. A Palén från gamla Haverö 1945 bör följande ha inträffat: För att undgå digerdöden flyttade en man med sin familj från Vallen till Märrviken, som på den tiden var obebodd och byggde sig ett störis på en holme i sjön. Detta störis nyttjades sen under århundraden som bostad under slåttern och vid

fisketurer till dessa trakter. När Märrviken bebyggdes under senare hälften av 1700-talet fick dess förste bebyggare överta detta hus som senare flyttades och inreddes till badstuga. Senare flyttades huset och inredes till bostadshus. Väggarna bilades och det inhuggna årtalet någon gång före 1350 borthöggs." Vidare nämns att bönderna på Ön hade uppfört ett härbre på Skarpnäsudden vid Bosjön där de förvarade sina gårdshandlingar. Tacka vara detta förutseende hade bönderna, efter danskarnas plundringståg kvar sin egendom. Detta härbre bör enligt traditionen vara flyttat till Märrviken. Om dessa ovan beskrivna byggnader finns kvar inom Märrviken är svårt att avgöra.

Märrviken Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Beskrivning**

De två jordbruksfastigheterna i Märrviken ligger på en naturskön plats i slutningen ned mot sjön. På fastigheten Märrviken 1:2 som är den ursprungliga gårdsanläggningen i Märrviken finns ett tiotal byggnader bevarade. De ligger på ursprunglig plats och ger en god bild av de olika funktioner som var nödvändiga på en gård i självhushållens dagar. Här finns en smedja med blåsbälg och eldstad, en bastu för torkning av säd, två ålderdomliga härbren varav en har dörr med hugget rombiskt mönster. Till gårdsanläggningen hör också två stall, två logar, grishus, fårhus, sommarladugård, fölstall, lador och en kombinerad vinterladugård, bakstuga och sommarhus. Den ena mangårdsbyggnaden är en sentida, timrad byggnad med inklädda knutar. Det är en halvkorsbyggnad med snickeriveranda. Drygt en kilometer norr om bebyggelsen finns en välbevarad skvaltkvarn med inskription 1779.

Highland cattle i Märrviken
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

om självhushållningens ideal värde och kreativitet.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Gårdsanläggning på Märrviken 2:5 mycket välskött. Representerar en speciell miljö i kommunens verkliga glesbygd. Kantzonen mot sjön väl hävdad och med sjöutsikt, väl hävdad gårdstun, öppna inägor. Vid inventeringstillfället betade highland cattle på området.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning. Vid tur.
- Vid om – och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och planmyndighets personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att kulturmiljön Ön genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård

Miljön har ett högt kulturhistoriskt värde och är synnerligen representativ för sin tids byggnadsskick och ideal. Här finns bevarad gårdsanläggning som minner

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****HaverövalLEN**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 1
Haverö socken Ånge kommun 1992*

HaverövalLEN nämns redan på 1200-talet i en gränshandling. Här har också funnits en offerhäll- Haffra offerhäll. Haverö är också den socken som åsyftas då 1314 års förteckning över ärkestiftets församlingar nämner ett annex till Borgsjö. År 1560 flyttades Haverö genom Gustav Vasas brev som annex till Ytterhogdal. Först år

1812 fick församlingar rätt att bilda eget pastorat.

På 1600-talet bestod byn av tre hemman varav ett på 1650-talet överläts till prästbordet. Vid avvitringsverksamheten år 1841 bestod byn av två hemman om 96 mål. Överloppsmarkerna var stora och av dessa bildades Vallens kronopark samt Åsens, Borgens och Fågelvikens krononybyggen. Storskiftet genomfördes år 1799 och laga skifte åren 1843-1884-1888.

HaverövalLEN, Foto Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Beskrivning

HaverövalLEN ligger delvis på en halvö ute i Kyrksjön. På dess spets ligger kyrkan, som uppfördes på 1850-talet. Området präglas av böljande öppna fält med inslag av lövträd. Bebyggelsen består av bl.a. mangårdsbyggnader med korsformig planlösning. Här finns också logar, lador och härbren samt timrade ladugårdslängor med kammare. Inom området finns också två salsbyggnader från slutet av 1800talet. Halvön domineras av rödmålade byggnader. Platsens

funktion som sockencentrum avspeglas i bebyggelsebilden. Här har också funnits sjuksköterska, barnmorska, skogvaktare, kommunkontor, IOGT-loge, skola och affär.

Idag är HaverövalLEN en välskött och väl hävdad by intill Haverö kyrka.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen**

**Kulturmiljöns omfattning före revidering, se
arbetskartor på kommunen/kulturenheten.
Kommentarer/rekommendationer/åtgärder
m.m.**

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Gårdsanläggningar välskötta. Väl hävdad gårdstun, öppna inägor.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att kulturmiljön genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Haverö strömmar – ingår i naturreservat Haverö strömmar

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 1 Haverö socken Ånge kommun 1992

Beskrivning

Vid Haverö strömmar har älven en fallhöjd på 5 meter ned till sjön Medingen. Här har älven tre flöden: Kvisslebäcken, Norrströmmen och Sörströmmen. Här finns regleringsdammarna kvar som minner om flottningsepoken. Norrdammen är den äldsta med dammluckor från seklets början. Dammluckorna regleras för hand och är intressanta från teknik- och industrihistorisk synpunkt.

Fiskehus, Foto: Ånge kommun, J Grelsson

I Sörströmmen finns resterna av ett fiskehus från sekelskiftet. Intill dammen finns också en kvarn, vars förfall har stoppats sedan man lade på ett plåttak 1969. Kvarnen uppfördes 1854 och var i funktion till 1944.

Området är naturskönt och består i huvudsak av två öar som avdelas av Kvisslebäcken, Norrströmmen och Sörströmmen. På öarna dominerar barsskogen och intill strömmarna växer mer lövträd. Lämningar efter flottningsepoken är vanligt

förekommande i form av ledarmar, dammar och rännor. Inom området har också pågått ett intensivt fiske. I Sörströmmen finns rester av ett fiskehus som troligen använts vid ålfångst. Kvarnen som ligger i Sörströmmen är förhållandevis väl bevarad. Den har fungerat i 90 år.

Kvarnen, Foto: L Milling

Strax ovan kvarnen på Strömnäset ligger mjölnarbostaden. En parstuga uppförd i en våning med en fasad i friliggande rödmålat timmer. Inom området finns också lämningar efter ett ålderdomligt fångstsätt nämligen fångstgropar. Groparna användes i första hand för att fånga älg och ren. Sättet att fånga storvilt i fångstgropar har mycket lång tradition från ca 3000 år före Kristus, men i slutet av 1800-talet kom en lag som förbjöd denna fångstmetod.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Kulturmiljön översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön ingår idag i Naturreservatet se kapitel Höga naturvärden- naturreservat.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Viken 10

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 1
Haverö socken Ånge kommun 1992

Vikens by har anor från 1500-talet. Vid 1600-talets början var Vikens två hemman löneboställe åt kronans vapensmeder i Vassnäs. Efter att vapentillverkningen upphörde år 1625, överfördes dessa hemman till skatt. Vid avvitrning på 1800talet bestod Viken av två hemman om 96 mål. Vid storskiftet år 1794 och lagaskiftet 1870-73 framställdes kartor som idag visar att gårdarna i byns centrala del ligger på ursprunglig plats.

Beskrivning

Viken by ligger vid sjön Medingens östra strand. Byn domineras av jordbrukets byggnadsskick från 1800-talets senare del. I byn finns även några byggnader från 1900-talet. Bebyggelsen ligger utefter den gamla byvägen. Odlingsmarken som ligger väster om vägen är vid god hävd. Några av gårdarna är helt eller delvis kringbyggda med mangårdsbyggnad, stall, ladugård och födorådsbyggnader. Övriga byggnader såsom lador, logar och härbren ligger ute på ägorna. Strax söder om byn finns några torp från 1800-talet. Inom det avgränsade området finns också ett slag varp. Byn är i sin helhet välbevarad med timrade mangårdsbyggnader uppförda vid 1800talets slut. Här finns också helkorsbyggnader från mitten och slutet av 1800talet. Fasadmateriell varierar. Här finns allt ifrån stående- och liggande fasspont till eternit samt friliggande timmer.

Viken Foto: Ånge kommun Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla möjliga kärnområden.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om – och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också att markerna i större omfattning hävdas liksom för övrigt att ett öppet landskap gynnas i hela byn.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård. Även förslyade lägdor och andra ej hävdade marker tas med i genomgången.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Kölsillre

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 1*
Haverö socken Ånge kommun 1992

Kölsillre omnämns första gången 1412 i samband med försäljning av ett fiske. Vid avvitrningen bestod byn av tre hemman. Innan körväg bröts i slutet på 1800talet färdades man med båt över Holmsjön, via Vassnäs förbi strömmarna till Medingen och Haverö kyrka. Den gamla vägen är fortfarande skönjbar som en stig genom samhället. Vissa fornyfynd har gjorts i byn bl.a. en brynsten och eldslagningssten.

Beskrivning

Odlingslandskapet och jordbrukets byggnader breder ut sig ned mot Ljungan. Den äldsta bebyggelsen finns i sydvästra delen av byn längs den gamla vägen mellan Vassnäs och Medingen. Här finns också byggnader med olika servicefunktioner från 1800talets senare del och 1900-talets början. I den äldre delen av byn finns två korsbyggnader från 1850-talet. En timrad parstuga, rödmålade eller obehandlade ladugårdar, logar, härbren och stallar präglar denna del av byn.

Vy från affären, bondgård med betande highland cattle
 Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

infart från väster Missionskyrkan
 Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön som omfattar två områden föreslås revideras i omfattning och enbart gälla utvalda fastigheter i byn.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar. Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn (båda områdena) genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Mosillre eller Mon

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 1 Haverö socken Ånge kommun 1992*

Byn tillhör Kölsillre och skiftades genom laga skifte år 1878. Flera av de nuvarande fastigheterna har bildats genom avstyckning från hemmanet 3:4 år 1905. Flera av byggnaderna är uppförda under första halvan av 1900-talet. Sammantalet ger bebyggelsen ett samlat och homogent intryck.

Beskrivning

Jordbruksbebyggelsen ligger i allmänhet samlad efter vägen mot Vassnäs. Bebyggelsen avgränsas av skog i norr och av mindre tegar tidigare odlingsmarker i söder. Bebyggelsen är homogen. Här finns en kringbyggd gård med mangårdsbyggnad, en parstuga, från slutet av 1700-talet. Västerut finns två gårdar med ekonomibygnader bevarade. Byggnaderna är timrade, rödmålade med tegel- och plåttak. Den ena mangårdsbyggnaden- en korsbyggnad har en ljusmålad panel. Den andra är yngre och uppförd under 1940-talet. Åt öster finns flera mindre jordbruksfastigheter uppförda i början av 1900-talet, och en 30-talsvilla med brutet tak och fasaddekorationer. Området hotas av igenbuskning och endast ett fåtal tegar hävdas. En stor del av förklaringen är att flera hus används som fritidshus.

Hus på väg mot Vassnäs i Mosillre, från 1779, har varit gästgiveri

Foto: Ånge kommun Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Eldnäset

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 1 Haverö socken Ånge kommun 1992*

Eldnäset visar en miljö som påminner om den tid då flottningsverksamheten var i full gång. Området tillhörde tidigare Ljungaälvs flottningsförening som bildades 1911. Den första förening som bildades hade namnet Ljunga Elfs flottningsbolag med början 1869. Bolaget övertog Dicksons flottledsbyggnader. År 1882 blev Ljungan upplåten som allmän flottled.

Beskrivning

Eldnäset är en udde med gammal skog vid Ljungans utlopp i Holmsjön. Här finns en smal grusväg längs stranden där bebyggelsen ligger samlad.

Området har tidigare tillhört Ljungaälvs flottningsförening. Kvar efter flottningsepoken är faktorsbostaden, båthus med virkesupplag, en arbetarbarack samt en flottarkoja. Några mindre torp och jordbruksenheter finns också inom området.

Bebyggelsen är framförallt uppförd under senare delen av 1800-talet och början av 1900-talet. Byggnaderna är med ett undantag rödmålade med vita detaljer.

Eldnäsets flottningsmuseum

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Grannhuset till museet ett hus som tidigare tillhörde flottningsföreningen

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Vassnäs

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 1 Haverö socken Ånge kommun 1992*

Vassnäs by tillhörde tidigt kronans intresseområde och var anslagen till underhåll av vapensmeder. En handling från 1600-talet berättar att två rörsmeder varbosatta i byn. Vassnäs har som många andra byar också haft husbehovssågverk efter Siviksbacken (tidigare Sågån).

Beskrivning

Vassnäs ligger på en udde i Holmsjön. Bebyggelsen ligger spridd inom området Odlad jord förekommer i allmänhet söder om landsvägen. Norr om byn finns fornlämningar i form av rösen som har tolkats som offerkaster. Jordbruksbebyggelsen ligger samlad i gårdsenheter med mangårdsbyggnader i korsform, ladugårdar, andra ekonomibyggnader och lador efter vägen. Längst in i båthusviken finns två timrade båthus innehållande båtar och fångstredskap. De flesta boningshusen i området har rödmålade fasadpaneler.

Idag uttrycker speciellt det öppna landskapet, den välskötta marken den speciella kulturmiljön.

Vassnäs, Foto: Ånge kommun Jonsson & Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.
- En klar förutsättning för att denna vackra miljö bibehålls är att landskapet hålls öppet och bebyggelsen vårdas. Detta innefattar också lador, ekonomibyggnader och båthus. Vid renovering och andra åtgärder av befintlig bebyggelse bör varsamhet iakttas så att byggnadernas karaktär inte förvanskas.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Byberget**

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 1 Haverö socken Ånge kommun 1992*

Bybergsområdet har en lång historisk och förhistorisk kontinuitet. Här har man påträffat föremål och redskap från stenålder och järnålder. Runt om byn finns också fångstgropar och fångstgropssystem. Ortnamnet och de många fornfynden och fornlämningarna inom området tyder på en mycket gammal bebyggelse. Eftersom den mycket gamla Riddarvägen har haft sin sträckning genom byn är det möjligt att det på denna plats har funnits en viloplats för vägförare.

I 1541 års skattelängd omnämns Eriich Nilsson som anges som ensam ägare till hela byn. Vid avvittring i mitten av 1800talet bestod byn av tre hemman om 61 mål.

Beskrivning

Bebyggelsen är belägen vid Bysjöns nordöstra strand och vid Bybergets västra sida. I byns centrala delar finns äldre jordbruksbebyggelse bestående av mangårdsbyggnader i salsplan och korsplan. Här finns också mangårdsbyggnader från 1900-talet. Vid byvägen står rödmålade logar samt några timrade ladugårdar med kammare.

Utfarten från Byberget,

Foto Ånge kommun, Jonsson, Ullstein

Den övriga delen av byn består av spridda gårdsanläggningar från 1800-

och 1900-talen.

Mangårdsbyggnaderna har varierande utformning. Några är uppförda i timmer och med korsformigt plan. Vid Bysjöns strand finns sentida fritidsbebyggelse.

Gård i Byberget, Foto: Ånge kommun, Jonsson, Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Byberget redovisar ett varierat- och blandat byggnadsskick som är representativt för sin tid. Marken i och runt byn är i god hävd. Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev- ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Snöberg

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 1
Haverö socken Ånge kommun 1992

Ursprungshemmanet vid Snöberg uppfördes vid 1600-talets senare del av en finländare. De finnar som invandrade under 1600-talet var svedjebbrukare. De brände delar av ett skogsområde för att i askan så svedjeråg. Första årets avkastning kan beskrivas som 100 %. Året därpå var näringsämnen förbrukade och man fick svedja ett nytt område.

Snöbergs ursprungshemman delades i hemmansdelar som de efterlevande fick. Vid avvittringen bestod byn av ett hemman om 12 mål.

Beskrivning

Snöberg består av en jordbruks-bebyggelse från 1800-talet som ligger väl samlad på berget. Odlingslandskapet är öppet och ligger på sluttningarna vid sidan om vägen.

Snöberg. Hus på ena sidan vägen, ladugård på andra var vanligt förr

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Snöberg, utsikt över Bysjön

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla kärnområden avseende höga kulturvärden inom byn.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om – och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Holmsnäset**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 1
Haverö socken Ånge kommun 1992*

Holmsnäset 17

Holmsnäset har sedan slutet av 1700-talet fungerat som torplägenheter under Vassnäs. Vid avvittringen på 1850-talet var byn utlagd som kronobygge om 31 mål. Ett flertal personer däribland torparna på Holmsnäset ansökte om att få lösa nybygget. Vassnäs byamän som ägde optionsrätt till överloppsmarken fick istället rätt att lösa nybygget.

Beskrivning

Holmsnäset ligger på en moränås som bildar en ca 20 m bred udde ute i Holmsjön. Jordbruksbebyggelsen ligger på öar och näs. Området i sin helhet ger ett intryck av skärgårdsmiljö med uppodlad jord i spridda tegar. Bebyggelsen är främst från 1900-talets första hälft. Gårdsanläggningar med två bostadshus och ladugårdslänga är

vanligt. Här finns också tre mangårdsbyggnader med korsformig planlösning. Området redovisar också bostadshus med brutet tak som troligen är uppförda mellan åren 1910-20. De flesta av byggnaderna har panel. Vissa fasader är täckta av eternit? Färgsättningen varierar mellan falurött, brunt och helt andra färger. Inom området finns också ett stort antal ekonomibygnader. Flera timrade och obehandlade byggnader med plåt- och spåntak. Till dessa byggnader hör härbren, logar och lador.

Området är mycket naturskönt och har med sitt speciella läge och med utsikt över holmar och skär en karaktär av skärgårdsbebyggelse. Miljön redovisar också en av de få levande?

Småjordbruksbyarna som finns i socknen. Sommarstugebebyggelsen är ringa inom området. En alltför stor etablering av fritidsbebyggelse ger en negativ inverkan på den speciella miljön.

Holmsnäset, Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen**

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- En mycket speciell miljö i kommunens skogsland.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-

nämndens personal för råd och upplysningar.

- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Gård i Holmsnäset, Foto Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Ålhuset i Aldern 18**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 1
Haverö socken Ånge kommun 1992*

I Ljungan nerdströms sjön Aldern, fanns en fors som fram till 1881 kallades Alderströmmen. 1881 byggdes den närliggande järnvägsbron och strömmen kom fortsättningsvis att kallas järnvägsforsen.

I denna fors fanns redan 1790 ett skattefiske som tillhörde hemmanet Alby nr 1. Ålhuset har säkerligen anor från denna tid. Fisket i detta ålhus var från början mycket givande och man

använde häst för att klövja hem fångsten.

När kraftverket i Alby anlades minskade fångsten dramatiskt och när även Viforsens kraftverk uppfördes försvann även ålen.

Ålhuset i Aldern minner om den tid då fisket var en synnerligen viktig biinkomst för lokalbefolkningen.

Byggnaden skadades svårt vid vårfloden 1966, men det har under 1970-80-talet renoverats. Idag är detta ålhus det enda i sitt slag i Ljungans älvdal.

Ålhuset i Aldern

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Beskrivning

Ålhuset i Aldern är pietetsfullt renoverat med väggar och stomme i friliggande timmer. Sadeltaket är klätt med spån vilket ger ett genuint intryck. Väster om huset finns en nyrenoverad damm vars luckor öppnas för hand.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Översiktligt inventerad 2001.
- Ett bevarande av byggnaden förutsätter att vård och underhåll sköts kontinuerligt. Byggnaden har restaurerats på ett varsamt sätt vilket gör att byggnaden nu är klassad som ??? byggnadsminne.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Råsjö

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 1 Haverö socken Ånge kommun 1992*

Råsjö upptogs på 1620-talet av en finne vid namn Jan Jonsson. Det första torpet låg på en udde sydöst om den nuvarande bykärnan. 1939 fanns fortfarande en byggnad kvar vid det gamla torpet som i folkmun kallades Finn Johannes pörte. På byggnaden fanns årtalet 1621 inristat. Den övriga bebyggelsen i Råsjö är troligen uppförd i slutet av 1700-talet och under 1800-talet. Bebyggelsen i Råsjö uppvisar inte den för finnbyarna speciella byggnadstypen. Här är byggnaderna mindre och kan karaktäriseras som torpbebyggelse. Det finns dock någon enstaka större byggnad i två våningar.

Beskrivning

Råsjö präglas av ett öppet hävdat landskap med bebyggelsen mot vägen som går genom byn. Bebyggelsen ger en enhetlig bild med rödfärgade fasader. Till gårdsanläggningarna hör ekonomibygnader såsom logar och lador samt ladugårdslängor. Här finns också sommarladugårdar varav en har använts in på 1890-talet.

Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör

varsamhet iakttas så att byggnadernas karaktär ej förvanskas. Ev. nybyggnationer bör anpassas efter omgivande bebyggelse och får ej dominera miljön och landskapsbilden.

Ett bevarande av denna välbehållna miljö förutsätter att odlingsmark och landskap hålls vid hävd.

Foton: Ånge kommun, Jonsson & Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Se även under referensbyggnader del Råsjö.
- Länsstyrelsen har ett åtgärdsprogram från 1999.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering, de delar som ej ingår i Länsstyrelsens åtgärdsprogram tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll

motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Gård i Råsjö, Foto: Ånge kommun, Jonsson & Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Ångebyn**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 1
Haverö socken Ånge kommun 1992*

Det var först under 1400-talet som namnet Ånge skymtar fram under en tid då byorganisationen börjar ta form. Under Gustav Vasas tid som regent fanns enligt 1543 års skattebok två skattebönder i Ånge.

Ångebyn kan sägas representera det gamla Ånge så som det kan ha sett ut under 1800-talet.

Det nuvarande Ånge uppfördes som ett resultat av norra stambanan år 1881.

Beskrivning

Ångebyn kan utseendemässigt beskrivas som en traditionell jordbruksby med gårdsanläggningarna liggande på rad utmed landsvägen. Bebyggelsen är i sin helhet blandad men domineras av jordbrukets

byggnadsstil och tradition. Inom området finns också Ånge kyrka, en ung kyrka som i sin exteriör minner om medeltidens stenkyrkor.

Det är speciellt två områden inom Ångebyn som är av större kulturellt intresse.

Det ena området ligger väster om kyrkan och berör själva Ångebyn. Det andra är området runt kyrkan med intilliggande byggnader.

Ångebyn vid väg 83 Foto: Ånge kommun, Jonsson&Ullstein

Ångströms gård i Ångebyn, Foton: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen**

Ångströmsgården i Ångebyn
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla de äldre delarna av byn. Kyrkobyggnad och kyrkotomt kan anses beskrivna och säkerställda på annat sätt.
- Påbörjade områdesbestämmelser föreslås ej avslutas.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet

iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.

- Vid om – och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Holmbacken i Ångebyn,
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Ånge köping

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 1 Haverö socken Ånge kommun 1992*

I slutet av 1800-talet diskuterade man om byggandet av statsbanor i Norrland. Detta berodde på bl.a. stora järnmalmsfyndigheter påträffats i Mamberget. År 1873 fastslog riksdagen att järnvägen skulle dras från Torpshammar genom Ånge till riksgården. Man beslutade också att Ånge skulle bli förgreningstation. År 1877 fastställdes att stambanan skulle gå genom Hybo över Väje till Ånge. Ånge stationssamhälle är en produkt av stambanans läge.

Beskrivning

Ånge stationssamhälle uppfördes och utvecklades i samband med järnvägens byggande. Här uppfördes ett samhälle med stationshus, hotell, bostadshus, affärer m.m.

1946 vid bildandet av Ånge köping tog bostadsbyggandet fart och i början på 1950-talet växte en helt ny bebyggelse fram.

Ånge är idag en tätort som uppvisar årsringar väl synliga i bebyggelsestrukturen. Här finns affärs- och handelshus från slutet av 1800-talet, liksom bostadshus i trä från första början av 1900-talet samt enhetlig egnahemsbebyggelse från 1900-talets mitt.

Fyra områden var av speciellt kulturellt intresse vid inventering 1988.

Ett av områdena ligger väster om centrum och omfattar kvarteren Enen, Aspen samt lokstallarna med tillhörande byggnader.

Ett annat område ligger söder om centrum, där ingår de s.k. skivervillorna i kvarteret Anden. Dessa villor uppfördes på 1920-talet för tjänstemän vid järnvägen. Inom

området ligger också Tomtebo kvarteret Örnen som har två intressanta träbyggnader. På tomt 3 finns en 1890 uppförd idag välbevarad villa. Uppfördes av kronolänsman Ludwig Löwenstein. I områdets norra delar finns stora välbevarade köpmansgårdar från 1800-talets slut. Området avslutas i norr av kv Oxen med ett f.d. sparbanks hus i sten med putsad fasad och ett bra ex. på nyrenässansens stilart. I samma kvarter finns också f.d. direktörsbostaden byggd på 1910-talet. Byggnaden representerar en för sin tid karaktäristisk träarkitektur med inslag av nationalromantik.

En mindre miljö med flerfamiljshus ligger öster om centrum vid kv Konvaljen. Byggnaderna är uppförda under första halvan av 1900-talet. Strax öster om kvarteret konvaljen finns en större miljö med ett 20-tal egnahemshus uppförda vid mitten av 1900-talet. Byggnaderna är i en våning med fasader i locklist och modernare lockpanel.

Köpmangatan med minilivsaffären Gluggen i Ånge
Foto: Ånge kommun Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Ånge tätort översiktligt inventerad 2001.
- Ånge tätort har en blandning av olika byggnadsstilar. Tätorten innehöll vid inventering 1988 fyra mer speciellt

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen**

intressanta kulturmiljöerna
representerande sin tids byggnadsskick.

Följande två områden har under åren genomgått sådana förändringar, tillbyggnader m.m. att de föreslås utgå som speciell kulturmiljö.

-En mindre miljö med flerfamiljshus ligger öster om centrum vid kv Konvaljen. Byggnaderna är uppförda under första halvan av 1900-talet.

-Strax öster om kvarteret konvaljen finns en större miljö med ett 20-tal egnahemshus uppförda vid mitten av 1900-talet.

Byggnaderna är i en våning med fasader i locklist och modernare lockpanel.

Tillkommande lokal kulturmiljö föreslås fastighet på Bergsgatan se foto.!

- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla de specifika delarna av tätorten.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej

förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.

- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Kommunen föreslår att tätorten genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Fastigheten på Bergsgatan föreslås som lokal kulturmiljö.
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Lombäcken

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 2 Borgsjö socken Ånge kommun 1992*

Lombäcken några kilometer norr om Ånge är en utpräglad jordbruksby, en utby till Granboda. Bebyggelsen är enhetlig och består av byggnader uppförda under 1800-talet och början av 1900-talet. Odlingsmarken brukas som betesmark. Ligger söder om byvägen. I övrigt ligger byn omgiven av skogsmark och Harrån i söder.

Beskrivning

Bebyggelsen i Lombäcken ligger efter byvägen med den gamla odlingsmarken i söder ner mot Harrån. Bebyggelsen är koncentrerad till två områden ett i öster och ett i väster. I västra området finns gårdsanläggningar med mangårdsbyggnader i form av halvkors. Här finns också ekonomibyggnader, ladugårdslängor, timrade lador och logar. I öster finns en gårdsanläggning med bostadshus, ladugård med bostadsdel samt härbre och tre timrade logar. Några av byggnaderna har fasader i äldre bred lockpanel. I skogskanten finns några ängslador helt eller delvis förfallna. Byggnaderna nyttjas i allmänhet som fritidshus. Marken hålls vid hävd. Detta medför att byn ger ett öppet och hävdat intryck.

Rekommendationer

Lombäcken utgör en typisk miljö för sin tids byggnadsskick med rödmålade eller omålade fasader i liggtimmer och träpanel. Byn ger ett enhetligt intryck. Ett bevarande kräver att vid åtgärder av befintlig bebyggelse bör varsamhet iaktas.

Gård i Lombäcken,
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Ev. nybyggnationer inom området bör underordnas den omgivande bebyggelsen och får ej dominera miljön och landskapsbilden. Ett helt bevarande av hela miljön kräver också att odlingsmarken hålls i hävd.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 200, speciellt den västra gården är intressant med ansamling av hus.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning. Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram
kulturmiljövård.

Gårdsmiljö i östra Lombäcken, fint tun många byggnader innanför stängsel

Samma miljö från byvägen flertal hus, häbbre mmm viss slaget bete

Byggnader i Lombäcken
Foton: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Granboda

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 2
Borgsjö socken Ånge kommun 1992

Granboda är en långsträckt by norr om Ånge. Namnet tyder på att byn en gång nyttjats som fäbodställe. Storskiftet av hemägare har utförts under två omgångar dels 1767 och dels 1825. Byn har skiftats genom laga skifte 1833 och 1852.

Beskrivning

Granbodas bebyggelse är uppförd under senare delen av 1800-talet och består av mangårdsbyggnader i

korsplan. Till gårdsanläggningarna hör också ekonomibyggnader, ladugårdslängor med i vissa fall bostadsdelar. Rödmålade eller omålade härbren, logar och lador ingår i bebyggelsebildens. De samlade gårdsenheterna är med ett undantag belägna väster om byvägen.

Bebyggelsen ger trots en del fasadförändrade bostadshus ett välbevarat och enhetligt intryck. Odlingslandskapet hålls idag öppet vilket påverkar det positiva intrycket av hela bymiljön.

Byvägen genom Granboda

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla ej fasadförändrade hus.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.

- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Boltjärn**

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 1 Haverö socken Ånge kommun 1992*, riksintr 87

Byn Boltjärn har ett mycket ålderdomligt bebyggelsemönster där gårdarna inte har flyttats ut vid de båda skiftesreformerna. Storskiftet av hemägor genomfördes år 1760. Laga skifte av inrösejord gjordes 1833. Bebyggelsen ligger samlad intill byvägen i ett höjdläge. Mellan mangårdsbyggnaderna och skogsbrynet går en fägata kring vilken timrade ekonomibyggnader av olika slag grupperar sig.

Beskrivning

Boltjärns by är ett utmärkt exempel på en bevarad agrar bebyggelsestruktur och har i hög grad bibehållit sin 1800-tals karaktär vad gäller bebyggelsen. Byn består av ett flertal gårdsanläggningar med mangårdsbyggnader, ekonomibyggnader, stall och ladugårdslängor väl samlade runt en gårdsplan. Kors- och salsbyggnader är vanliga. Här finns också enstaka enkelstugor och parstugor bevarade. Nedanför den högt belägna byn breder odlingslandskapet ut sig. I dalgångens låga parti finns en kanal.

Boltjärn, Foto: Ånge kommun Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Med utgångspunkt i riksintresset föreslogs i den förra översiktsplanen att påbörjade områdesbestämmelser för området fullföljs. Syftet var att tillbyggnader, ombyggnader och andra ändringar av byggnader samt kompletteringsbebyggelse bör placeras, utformas, färgsättas med hänsyn till den befintliga miljöns egenart. Byns byggnader är idag i en fas av varierande förändringar medan strukturen av bebyggelse och vägar, inägor av åldrig typ består. Det finns ett behov av att tillsammans med Länsstyrelsen besöka Boltjärn och precisera och beskriva riksintresset inför vidare dialog om vad som behöver säkerställas.
- Efter fältbesök med Länsstyrelsen kan en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Tälje Näset Ede Önsta

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 2*
Borgsjö socken Ånge kommun 1992

Området finns omnämnt i bevarade dokument sen 1420 i samband med en jordförsäljning.

Fram till 1700-talet fanns i Näset två bykärnor Västernäset och Östernäset.

Efter storskiftet på 1760-talet har de båda bykärnorna betraktats som en enda by. De övriga byarna Tälje, Ede, Önsta har samtliga genomgått storskifte under 1760-talet. Laga skifte för inrösejord genomfördes 1835-37.

Vid Ede genomfördes laga skifte av in- och avrösejord 1846.

I Önsta genomfördes laga skifte 1845-46.

Beskrivning

Tälje by är en långsträckt by parallellt med dagens väg. Bebyggelsen ligger längs byvägen i ett kuperat landskap. Gårdsanläggningarna är i allmänhet

uppförda under 1800-talet med bostadshus delvis uppförda under 1900-talet. Till gårdsanläggningarna hör stall, ladugårdslängor och mangårdsbyggnader i form av helkors eller halvkorsbyggnader. I Tälje finns också en timrad stuga från 1700-talet samt ett Per Albin torp.

Näset är en vackert belägen by på ett utstickande näs i västra Borgsjön. Här finns samlade gårdsenheter från 1800-talet och 1900-talet.

Odlingsmarken är i god hävd och breder ut sig på båda sidor om byvägen ned mot Borgsjön. Byn består av kringbyggda gårdar innehållande mangårdsbyggnader i korsplan samt salsbyggnader. Till

gårdsanläggningarna hör också ladugårdslängor, stall och andra ekonomibyggnader. Byn ger ett enhetligt uttryck vad avser form och volym, på en naturskön plats i västra Borgsjön.

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen**

Ede är en annan utpräglad jordbruksby. Här finns mindre bostadshus och enstaka villor från 1800- och 1900-talet. Bebyggelsen avgränsas av odlad jord. Till gårdsanläggningarna hör mangårdsbyggnader i korsplan, födorådsbyggnader och uthus. Odlingsmarken är i god hävd. Gårdstunen välskötta. Ede har bevarat stora delar av sin karaktär som jordbruksby med bebyggelse i traditionell stil.

foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Önsta ligger på Ljungans södra strand i ett låglänt något kuperat område. Här finns kringbyggda gårdar med mangårdsbyggnad, födorådsbyggnader, stall och ladugårdar. Kors- och salsbyggander är vanliga inom området. Till gårdsanläggningarna hör stora vinkelbyggda stall och ladugårdslängor. Rödmålade eller obehandlade logar, härbren och lador i timmer.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byarna översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön bestående av de 4 ingående byarna är mycket omfattande i storlek och antalet ingående fastigheter. Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning .
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning. Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare .Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Borgsjö

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 2
Borgsjö socken Ånge kommun 1992,
riksintresse

Borgsjö har en lång kontinuitet som centrum för omgivande byggd. En knutpunkt för handel mellan Norge och Sverige under medeltiden.

Nidarosvägen eller Pilgrimsleden går förbi Borgsjö. Här finns också Borgsjö skans med löpgravar från 1600-talet.

Gamla Borgsjö socken delades år 1863 i Borgsjö församling och Borgsjö kommun.

Borgsjö fungerade länge som administrativt centrum för hela Ångeområdet. År 1904 diskuterades i kommunalstämman att flytta denna från Borgsjö till Ånge som mer och mer utvecklades till kommunens huvudort.

Detta väckte dock ont blod hos sockenborna i Borgsjö.

Efter ett diplomatiskt agerande beslöts det att stämman vartannat år skulle hållas i nedre Borgsjö och vartannat år i Ånge.

Beskrivning

Borgsjö ligger vid foten av Bergåsen. Bebyggelsen i Borgsjö är från 1800-talet och 1900-talet. Centralt i byn ligger byns rokokokyrka från 1771 och hembygdsområdet. Ovanför kyrkan ligger Borgsjö skans från 1600-talet. Nordväst om byn ligger St Olofs källa där Nidarosvägen går förbi. I Borgsjö finns ett antal väl bevarade byggnader. I väster ligger det gamla värdshuset med ekonomibyggnaden som också inrymt ladugårdsdel.

I övrigt finns i byn byggnader med hel- och korsformiga plan. Här finns också härbren och ladugårdar. Norr om kyrkan omedelbart intill vägen ligger Borgsjö gamla skola. De flesta mangårdsbyggnader har olikfärgade träfasader och de vanligaste

takmaterialen är tegel och plåt. Marken är delvis i god hävd.

Västra delen av Borgsjö by med kyrkan, Borgsjö skans och St Olofs källa är klassat som riksintresseområde. Ett bevarande av hela miljön förutsätter att markerna hålls i hävd.

Sankt Olofs källa längs Pilgrimsleden i Borgsjöbyn

Foto: Ånge kommun

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001. Västra delen av Borgsjö by med kyrkan, Borgsjö skans och St Olofs källa är klassat som riksintresseområde. Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Nya byggnationer anpassa till den befintliga bebyggelsen och får ej dominera miljön och landskapsbilden. Inom området finns fornlämningarna Borgsjö skans och St Olofs källa fornlämningar med skydd genom kulturminneslagen.
- Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att denna mellersta del av byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader

inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan.

Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Jämtkrogen vid Borgsjö Hembygdsgård Foto: Ånge kommun, K Kamsten

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Byn

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 2 Borgsjö socken Ånge kommun 1992*

Byn genomgick storskifte 1767-69 och laga skifte 1839-1842. Byn består av mindre jordbruksenheter från 1800-talet och 1900-talet vilka ligger vid Borgsjöns strand i dels ett relativt öppet och flackt landskap dels på en barrskogklädd sluttning i södra delen av området. Byn präglas i allmänhet av en yngre bebyggelsekultur.

Beskrivning

Byn består i sin helhet av tre delar. Det är norra, mellersta och södra delen. Det område som har högsta kulturmiljövärde är den mellersta delen som består av en enhetlig bebyggelse. Här finns mangårdsbyggnader med korsformigt grundplan samt boningshus med parstuge och enkelstugekaraktär. Inom området finns uthusbyggnader såsom ladugårdar, stall, logar och härbren.

Rekommendationer

Ett bevarande av hela miljön förutsätter att odlingsmarken runt hela byn hålls öppen. Vid åtgärder av befintlig bebyggelse bör varsamhet iaktas så att byggnaderna exteriör ej förvanskas. Nya byggnader inom området bör

anpassas till den befintliga bebyggelsen och får ej dominera miljön eller landskapsbilden.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att denna mellersta del av byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Byn

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Magdbyn

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 2
Borgsjö socken Ånge kommun 1992

Magdbyn har gamla anor. I skatteboken för år 1535 skrivs byn som Magghebyn. Bebyggelsen i Magdbyn har troligen varit lokaliserad på samma plats under mycket lång tid. Extra uppgifter om några av byns byggnader finns i ett brandförsäkringsbevis från 1859. Taktäckningsmaterialet var i huvudsak näver och spån och byggnadsmaterialet var i huvudsak timmer. Till gårdsanläggningen hörde mangårdsbyggnad, en byggnad i en våning med 5 rum, flygelbyggnad, stallbyggnad, bryggstuga, fähus, bod, härbre, kornlada och vedbod. Enligt skriften Borgsjöbygden är följande gamla händelser kända: 1648 hölls syn om skillnaden i väster och norr vad gällde gränsdragning vid torp i Julåsen. Åren 1776-1777 genomfördes storskifte. 1781 går gränsen mellan

byarna Magdbyn och Gubbyn upp. 1788 går en lantmätare upp gränserna runt hela Magdbyn. Ordningsregler för barktäkt kommer 1820 att fastställas. Gammelängsrådet delas till gyttjeland år 1826. 1829 kommer hemmansägarna överens om att bygga en såg vid bodarna i Hegelån. Laga skifte på inägor hölls 1831-33. Laga skifte på avrösningsjord hölls åren 1872-1877.

Beskrivning

Magdbyn ligger i ett öppet och bitvis kraftigt sluttande jordbrukslandskap. Centralt i byn ligger flera stora gårdsenheter med stora mangårdsbyggnader, stall och ladugårdslängor samt andra ekonomibyggnader. Bebyggelsebilderna ger ett homogent och väl bevarat intryck med stora mangårdsbyggnader och rödmålade ekonomibyggnader. Stora områden med välhävdat odlingsmark omger byn.

Fastighet i Magdbyn

Foto: Ånge kommun Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen**

**Kulturmiljöns omfattning före revidering, se
arbetskartor på kommunen/kulturenheten.
Kommentarer/rekommendationer/åtgärder
m.m.**

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Magdbyn är en välbevarad by med kulturhistoriskt intressanta byggnader och gårdsanläggningar i ett välhävdat odlingslandskap.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Gubbyn**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 2
Borgsjö socken Ånge kommun 1992*

Gubbyn är en by med aktningsvärd ålder. Redan 1486 nämns byn i ett pergamentsbrev. Vid mitten av 1500-talet fanns två hemman i byn. Vid storskiftet i mitten av 1700-talet omnämns att byn hade fyra gårdar. Storskifte av hemägor genomfördes 1766-1767. Laga skifte 1839-42.

Beskrivning

Den speciellt intressanta kulturmiljön i Gubbyn ligger i den västra delen av byn. Detta område består av tre gårdsanläggningar med odlingsmarken mot norr ned mot Borgsjön. Gårdsanläggningarna består av mangårdsbyggnader och ekonomilängor. Bebyggelsen är uppförd under 1800-talet och 1900-talets första hälft.

Rekommendationer

Bebyggelsen har bevarat sin karaktär av jordbruksbebyggelse och är representativ för sin tids byggnadsskick. Ett bevarande av hela denna miljö kräver att odlingsmarken hålls i god hävd. Vid renovering och andra åtgärder på bebyggelsen bör varsamhet iaktas. Nyttillskott inom miljön får ej dominera området eller landskapsbilden.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Del av byn översiktligt inventerad 2001.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-

nämndens personal för råd och upplysningar.

- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att denna del av byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Rammsjön**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 2
Borgsjö socken Ånge kommun 1992*

Rammsjön består av tre gårdar som ligger på en svag sluttning ned mot Rammsjön. Från början utgjorde troligen byn torplägenheter under Gubbyn. Gårdsanläggningarna är relativt små och består i allmänhet av mangårdsbyggnader i en våning med vind. Till gårdarna hör också ekonomibygnader varav ett flertal dock är rivna idag.

Beskrivning

De tre gårdarna ligger på sluttningen ner mot sjön i ett öppet och naturskönt odlingslandskap.

Mangårdsbyggnaderna består av en helkorsbyggnad, en enkelstuga och en parstuga. Samtliga byggnader har rödmålade träfasader.

Gårdsanläggningarna är troligen uppförda vid 1800-talets slut och under 1900-talets första hälft.

Rammsjön

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.

- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Julåsen

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 2
Borgsjö socken Ånge kommun 1992

Julåsen är en s.k. finnby från 1620-talet. Här finns stora gårdsanläggningar och mindre torpbebyggelse. Bondgårdarna lär framförallt ha legat vid Nedergårdarna och torpbebyggelsen har varit lokaliserad till Mellangårdarna, på Berget, Fallberget och i Trögtjärnsåsen. Från 1800-talets slut fanns i Julåsen mellan 12 och 13 gårdar. Utöver jordbruket var skogsavverkning, kolning, flottning viktiga inkomstkällor. Byn skiftades genom laga skifte 1880-84, 1886-90, 1896-1905. 1983 fanns endast tre bofasta i byn. Övriga hus användes som fritidsbostäder.

Beskrivning

Julåsen är en högt belägen finnby med spridda gårdsenheter utefter byvägen. Byn består av framförallt jordbruksbebyggelse från 1800- och 1900-talet. Byn ligger mitt i skogsmark. Hävdad mark finns inom delar av byn. Flera av mangårdsbyggnaderna har ett hel- och halvkorsformigt grundplan. Centralt mitt i byn finns en bevarad helkorsbyggnad. Vid Bäcketorpet finns två s.k. Per-Albin torp bevarade. Vid Nedergårdarna finns en välbevarad enkelstuga med ursprunglig exteriör, bred lockpanel med smidda spikar. Till gårdsanläggningen hör också ladugårdslängor, härbren, bodar och andra ekonomibygnader. Centralt i byn finns en skola från 1920-talet. Marken nyttjas endast för höfoder?

Gård i Julåsen

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön är omfattande och består av en hel by. Mycket speciell skogsby på en höjd.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid

renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.

- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen**

- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader

med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Gammal potatiskällare i Julåsen

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Västisvedjan

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 2
Borgsjö socken Ånge kommun 1992

Västisvedjan tillhör Grundsjön som är ett finnbygge från 1600-talet. 1620 bestod byn av två gårdar om sammanlagt 30 mål. På 1800-talets köptes hela byn upp av Svartviks-bolaget. Västisvedjan ligger strax väster om byn Grundsjön. Ortnamnet antyder att Grundsjöbodarna hade sitt svedjeområde bl.a. på denna plats som därför kom att kallas Västisvedjan. Nuvarande bebyggelse i Västisvedjan är uppförd under 1800-talet slut och 1900-talets första hälft. Laga skifte

genomfördes år 1839 och avvitringen år 1844.

Beskrivning

Västisvedjan består av tre jordbruksfastigheter från 1800talets slut och 1900talets första hälft. Till gårdsanläggningarna hör mangårdsbyggnader varav en helkorsbyggnad och två byggnader från 1930-talet, den ena med brutet tak. Rester av timrade uthusbyggnader finns kvar inom området. Området är delvis vid god hävd.

Västisvedjan, Foto Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001. Byn ligger inom det gamla svedjeområdet som tillhör Grundsjön. Bebyggelsen är enhetlig och präglar sin tids byggnadsskick.
- Kulturmiljön föreslås revideras, bland annat med tanke på en gårdsanläggning som ser ut att vara helt öde utan skötsel.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid

renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriel och färgsättning.

- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs

till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Västisvedjan

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Grundsjön**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 2
Borgsjö socken Ånge kommun 1992*

Grundsjön uppfördes av finnar vid början av 1600-talet. 1620 bestod byn av två gårdar om sammanlagt 30 mål. Den första bebyggelsen utpekats att ligga norr om sjön enligt en karta från 1634. På 1800-talet köptes byn upp av Svartviksbolaget och den s.k. herrgården användes av skogbolagets tjänstemän vid besök i området. På 1930-talet nyttjades denna gård som arbetarbostad åt flera familjer. De människor som arbetade åt bolaget och bodde i Grundsjön fick köpa mark av bolaget för att bygga egna hem. Till

själva byområdet räknas också Västisvedjan som utnyttjats som svedjeområde.

Beskrivning

Det speciellt utvalda kulturmiljöområdet ligger sydost om Gårdsjön. Här finns tre jordbruksfastigheter från 1800-talet med bibehållen karaktär. Två av gårdsanläggningarna har mangårdsbyggnader i form av rödmålade parstugor. Till anläggningarna hör också stora, timrade stall och ladugårdsbyggnader. Här finns också timrade logar, lador och härbren varav två med välbevarade spåntak?

Grundsjön

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001, Mycket fina och välskötta gårdsanläggningar
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper

och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.

- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och planmyndighets personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnads-

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen**

inventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översikts-

planen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

- På norra sidan av Gårdsjön finns en intressant gårdsanläggning se foto, som bör inventeras i samband med besök i denna kulturmiljö.

Grundsjön, norra sidan om Gårdsjön
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Västanå, N Sillre, Östby

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 2
Borgsjö socken Ånge kommun 1992

Västanå har anor från slutet av 1400-talet. Ett dokument från år 1486 berättar om försäljning av jord liggande väster om ån dvs. Västanå. Från 1760-talet finns utförliga lantmäterihandlingar som beskriver byn. Hemägorna var totalt 52 ha. På 1760-talet fanns fyra bönder, två torpare och en båtsman med familjer inom byn. I Västanå fanns också en marknadsplats som låg mellan landsvägen och gården Västanå 4. Lagskifteskartan från år 1838 redovisar var de långa marknadsbodarna var placerade. Sillre är en by från slutet av medeltiden dvs. 1400-talet. Byn är troligen stambyn till både Västanå och Östby. I dokument från 1400-talet nämns markförsäljning. I Borgsjö socken krönika från 1921 nämns att kloster skall ha funnits i Sillre. Där skrivs att en ålkista skulle ha byggts för bröder i

Sildrvts. Med bröder menas troligen Franciskanermunkar. Det är möjligt att det i Sillre funnits ett s.k. klostergille.

Beskrivning

Västanå, N Sillre och Östby ingår i en stor miljö med intresse för kulturmiljövärden. Bebyggelsen präglas av gårdsanläggningar av 1800-tals karaktär. Till gårdsanläggningarna hör stora mangårdsbyggnader, ladugårdslängor, logar, lider och andra ekonomibyggnader. Här finns flera sals- helkors- och halvkorsbyggnader men även några välbevarade enkel och parstugor.

De flesta av byggnaderna inom området är välbevarade med paneler i stående locklist och liggande fasspont. Färgsättningen varierar mellan rött, gult och vitt. Taken är i allmänhet täckta av tegel eller plåt. Miljön är i sin helhet känslig med tanke på bebyggelsens placering intill eller näst intill vägen. Runt om bebyggelsen ligger väl hävdad odlingsmark.

Östby

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.**

- Byn översiktligt inventerad 2001, vacker och välskött miljö, dock stor till omfattning och antal ingående fastigheter.
- Kulturmiljön föreslås revideras.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-

nämndens personal för råd och upplysningar.

- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Västana

Bilaga till

ÖVERSIKTSPLAN för utveckling av Ånge kommun

48 (86)

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Norra Sillre

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Ö, inkluderar även det enda byggnadsminnet**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 2
Borgsjö socken Ånge kommun 1992*

Under 1400-talet stavades bynamnet Ödhan enligt bevarade dokument. Från början av 1500-talet fanns tre gårdar i byn. Vid laga skiftet på inägorna åren 1853-55 flyttades tre hemman och ett torp. Laga skifteshandlingarna beskriver gårdsanläggningarna ingående. Hemman nr ett ges en beskrivning.

Mangårdsbyggnad i bristfälligt skick 8 knytt knutad 25,5 alnar lång, 11 alnar bred, täckt med näver och bräder, takveden bristfällig, 15 varv hög på väggbandet. Byggnaden består av 3 rum, tarvar reparation. Kök med spis och rappning på väggarna. Sal och förstugukammare med eldstäder i vardera jämte förstuga och brokvist" I övrigt fanns bryggstugubyggnad, stallbyggnad med hemlighus och redskapshus, loge, hääsja, ladugårdsbyggnad, svinhus, vedlider, bastu, sommarfähus och stenkällare. Troligen var de flesta gårdsanläggningar i byn av liknande uppbyggnad.

Beskrivning

Ö är en utpräglad jordbruksby som ligger norr om Ljungan med odlingsmarken i söderläge. Bebyggelsen är uppförd under 1800-1900-talet. Bebyggelsen består av ettflertal välbevarade gårdsanläggningar med sals- och helkorsbyggnader. Här finns också halvkorbyggnader och enkelstugor. Odlingslandskapet är av god hävd. Vid västra delen av området finns odlingsrösen som minner om det arbete man lade ner för att bryta mark till odling.

Rekommendationer

Byn är utvärderad och tillhör en av de större kulturmiljöerna inom Ånge kommun. Ett bevarande av denna miljö med omgivande, välhävdat odlingsmark förutsätter att odlingsmarken hålls vid god hävd. Vid åtgärder och renovering av befintlig bebyggelse bör varsamhet iakttas så att exteriören ej förvanskas. Här gäller framför allt val av material, färg och volym. Nytilskott inom området bör anpassas till den omgivande bebyggelsen och får ej dominera miljön eller landskapsbilden.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- I denna kulturmiljön ingår kommunens enda byggnadsminne. En del av kulturmiljön är säkerställd genom lagen om kulturminnen del byggnadsminne.
- Ett bevarande av kulturmiljön utanför byggnadsminnet ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad utanför byggnadsminnet rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och planmyndighets personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av kulturmiljön utanför byggnadsminnet förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn utanför byggnadsminnet genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

översiktsplanen som bas ett innehåll
motsvarande ett åtgärdsprogram
kulturmiljövård.

Del av byggandsminne i Ö
Foto: Ånge kommun, Jonsson O Ullstein

Kulturmiljöer i Torp

Jättensjö

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 3
Torp socken Ånge kommun 1992

Jättensjö är en s.k. finnby, där bosättning skedde relativt sent. Byn består av två gårdsanläggningar, som är omgiven av skogsmark. Byn ger ett mycket ålderdomligt och enhetligt intryck.

Den västra gården består av en enkelstuga. En ladugård och en loge. Enkelstugan är intressant. Den är stor och har årtalet 1773 inristat på två väggar. Stugan är flyttad och omknutad i början av 1900-talet. Till den östra gården hör en mangårdsbyggnad från 1936, födorådsbyggnad, timrad halv Korsbyggnad, bagarstuga, ladugård och logar.

Enkelstuga från 1773 i Jättensjö, sydvästra Torp
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001, speciell miljö av högt värde.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-

nämndens personal för råd och upplysningar.

- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas

ett innehåll motsvarande ett

åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Välbevarad gårdsmiljö Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Hussborg**

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 3*
Torp socken Ånge kommun 1992

Vid slutet av 1700-talet var Johan Huss kontraktsprost i Torps pastorat. Johan Huss var bror till den bekante "Vild-Hussen" som startade Torpshammars bruk och torrlade Ragundasjön. Johan Huss köpte en fäbod, på den plats där nu Hussborg ligger, och lät där bygga en prästgård. Johan Huss hade flera söner, bl.a. Carl-Fredrik och Magnus Huss. De lät kring mitten av 1800-talet uppföra ett stenhus på en kulle strax öster om prostgården. Byggnaden var på den tiden ett av de ståtligaste husen i Norrland. Ett av sällskapsrummen som låg en trappa upp, försågs med målningar, utförda av hälsingemålaren Blombergsson. Målningarna föreställde Torpshammars bruk och Storhällans vattenfall. Denna byggnad kom senare att utgöra lanthushållsskolans huvudbyggnad. År 1914 lades jordbrukslinjen på Ålsta folkhögskola ner och flyttades

till den nybildade, fristående, lanthushållsskolan vid Hussborg. Den första kursen bestämdes att börja den 15 maj år 1916 och pågå till den 15 augusti. År 1946 inköptes lantegendomen Hussborg av Västernorrland läns landsting. Utformningen av det nya Hussborg anförtroddes åt arkitekterna Nils Tesch och Bo Hammarström som utformade de nya byggnaderna. Omformningen av parken och planteringarna har utförts av länsträdgårdsmästare Torsten Lundgren. År 1980 inköptes delar av bebyggelsen på Hussborg av Hushållningssällskapet. Resterande delar av mark och byggnader kvarstod i landstingets och skogsvårdsskolans ägo fram till 1991 då skogsvårdsskolan avvecklades. Därefter har Hussborg använts som hotell och konferensanläggning. En golfbana har anlagts på åkermark i anslutning till bebyggelsemiljön.

Hussborgs Herrgård

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Beskrivning**

Hussborg ligger på södra sidan av Ljungan, inte långt från tätorten Ljungaverk. Hussborg består idag av ett 20-tal byggnader i varierande ålder. Den äldsta byggnaden på platsen är huvudbyggnaden som uppfördes i mitten av 1800-talet och är synnerligen välbevarad. Till anläggningen hör också bostadsannex, verkstad, ladugård, matsalar och andra ekonomibygnader. Hussborg avgränsas av odlingsmark där man idag anlagt en golfbana.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla de äldre delarna av byn.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Hussborg med tillhörande byggnader har registrerats med Q i detaljplan. Ett bevarande av denna miljö kräver kontinuerligt underhåll av befintlig bebyggelse.

En förutsättning för ett bevarande är att vid åtgärder och renovering av befintlig bebyggelse bör varsamhet iakttas så att byggnadernas exteriör ej förvanskas. Området runt om Hussborg bör hållas vid hävd.

Hussborg omges av Ånge Golfklubbs bana
Foto. L Milling

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Ljungaverk V-Ö****Hångsta, Källrå**

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 3
Torp socken Ånge kommun 1992

Ljungaverk med omgivande områden såsom Öster- och Västerhångsta har en lång tradition som genuin jordbruksbygd samt de senaste hundra åren också som industribygd.

Fosfatbolagets grundare var bergsingenjören och industrimannen Oscar Fredrik Carlsson, 1844-1916. Han var också initiativtagare till Sveriges kemiska industrikontor. Bolagets första industrier var superfosfatfabriken vid Gäddvik utanför Stockholm, anlagd 1871. Sveriges första större kraftstation anlades i Avestaforsen 1893 och en kloratfabrik vid Månsbo samma år. Våren 1910 påbörjades byggnadsarbetet för anläggandet av en kväveindustri vid Ljungaverk. Den 24 september år 1912 kunde invigningen äga rum. Ljungaverksindustrins grundstenar var vatten, luft och elektrisk kraft. Detta förklarar också läget vid Ljungaverksforsarna där bolaget uppförde ett kraftverk som invigdes år 1912. Tåtorten är uppförd efter etableringen av Stockholms Fosfatfabriks Aktiebolag. Byggandet av bostadshus under 1920-50-talet har skett under Fosfatbolagets insyn, dels som eget byggande, dels borgenskap eller lån till egnahem. Fastigheterna har uteslutande uppförts för den egna personalen. Skötseln av bolagets bostadsfastigheter har utförts genom egen förvaltning. Fosfatbolagets fastigheter har sedan 1950-talets början sålts till privatpersoner av vilka de flesta var anställda inom industrin. Inom industriområdet finns ett flertal välbevarade industribyggnader kvar som minner om den tid man anlade industrin. Dessa byggnader är

uppförda i tegel med sparsam tegeldecor. Byggnadernas fönster är spröjsade och är ur kulturhistorisk synpunkt mycket värdefulla. Vid tiden för industrins anläggande var arkitekterna mycket måna om industribyggnadernas utseende. Det var dock medeltidens byggnadsskick som inspirerade senare tiders arkitekter till denna s.k. renässansarkitektur.

Beskrivning

Fem områden har valts i Ljungaverk samt ett område söder om industrin. Områdena är enligt följande: nr 4, Källrå som ligger söder om industrin och består av mindre gårdsenheter med små odlingar på norra sidan vägen. Till gårdsenheterna hör bostadshus och ekonomibygnader. Nr 5, området väster om kyrkan. Egnahem uppförda av privatpersoner åren 1958-1959. Området har genomgått små förändringar under åren. Vanligtvis har verandor tillkommit. Några bostadshus har fått nya fasader. Nr 6, området ligger väster om fabriken och har vuxit västerut. Det första området låg där idag folkets hus ligger. Väster- och något norrut byggde Fosfatbolaget flerfamiljshus på vanligen fyra lägenheter om ett rum och kök. Dessa fastigheter uppfördes på 1910-talet och har alla byggts om till en- eller tvåfamiljshus. Kvarter har sedan tillkommit ryckvis vid några tillfällen, de senare med ekonomisk garanti från Fosfatbolaget. Nr 7, Herrgården, disponentvillan som ligger norr om Ljungaverk och Ljungan är exteriört välbevarad. Inom området finns också chaufförsbostad, trädgårdsmästarebostad, kvarn och maskinistbostad samt en välbevarad gårdsanläggning norr därom. Området ligger avskilt och bildar en mycket fin miljö.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Disponentvillan i Ljungaverk
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Miljö nr 8 ligger omedelbart söder om E-14 och norr om järnvägen. Detta område har legat utanför fosfatbolagets egendom, men bebotts av anställda vid bolaget. Området är en s.k. utlöpare från jordbruksbebyggelsen i Västerhångsta. Fastigheterna är i huvudsak uppförda under 1910-20-talen. Miljö nr 9 ligger norr om Ljungan omedelbart väster om bron. Miljön består av två fastigheter. På den ena fastigheten står "ingenjörsvillan" uppförd år 1915 i trä och med locklistpanel. Den andra fastigheten består av tre stycken flerfamiljshus uppförda under 1940-talet och 1955. De äldre flerfamiljshusen uppfördes för arbetare vid Svenska Gummi Fabriken vilken verkade under andra världskriget. Verksamheten lades ner efter krigsslutet. Det tredje flerfamiljshuset uppfördes under Fosfatbolagets sista expansionsperiod på 1950-talet.

Borrbodsvägen får idag betraktas som en vanlig väg med varierande bebyggelse bestående av småhus från olika tidsåldrar. Föreslås att området stryks som lokal kulturmiljö

Ingenjörsvillan är idag att betrakta som en vanlig större villa. Föreslås att villan stryks som en lokal kulturmiljö.

Småhusbebyggelsen väster om kyrkan är idag, efter åtskilliga renoweringar och förändringar ej att betrakta som en lokal kulturmiljö. Men själva närmiljön med, för en liten tätort, stora parker med välskötta naturgrasmattor är bevarandevärd.

Källrå bedöms idag sakna speciella värden för en lokal kulturmiljö

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- De ursprungliga sex kulturmiljöerna översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning vad gäller; den nordligaste delen 8 som föreslås utgå, idag en gata med varierande småhusbebyggelse. Den del som betecknats som område 9 med ingenjörsvillan idag en vanlig större villa. föreslås även utgå. Byn Källrå bedöms även utgå som lokal kulturmiljö.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renowering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plannämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Väst och Öst Hångsta, Källrå ???

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Oxsjön

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 3*
Torp socken Ånge kommun 1992

Bynamnet uttalas Össjön och upptogs av finnar på 1630-talet. Den första bebyggelsen låg troligen nordväst om Oxsjön. De invandrande finnarna var svedjebrukare från Savolax och var specialiserade på att svedja den näringsrika men arbetskrävande granskogen.

Beskrivning

Byn Oxsjön ligger vid östra stranden av sjön i västsluttning ned mot vattnet. Den befintliga bebyggelsen är från 1800- 1900-talen, omgiven av skog och med odlingsmarker i väster ner mot sjön. Byn består av trefastigheter varav två är relativt välbevarade.

Byggnaderna genomgick en första modernisering under 1930-1940-talen. Därefter har ytterligare genomgående reparationer skett.

Bebyggelsen ger ett genuint intryck med falurödadas fasader, spröjsade fönster och välskötta gårdstun.

Odlingsmarken är delvis i hävd. Vid en gård har ny hävd av odlingsmark skett. Marken mellan gårdarna dock igenväxt.

Nyrenoverat hus i Oxsjön
 Foton: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001, två av gårdsanläggningarna reparerade och i mycket gott skick.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om – och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plannämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Gård som används som fritidshus i Oxsjön

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Norra Stormörtsjön

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 3
Torp socken Ånge kommun 1992*

Den äldsta Finnbyn i Torp är Stormörtsjön som upptogs av en Anders Pålsson och hans far Påwel Andersson vid 1600-talets början. I likhet med de andra finnbyarna hade man svedjebruket som näring.

Beskrivning

Norra Stormörtsjön var under många år en utpräglad skogs- och jordbruksby.

Bebyggelsen är framförallt uppförd under 1900-talets första hälft. Fyra av gårdarna är troligen s.k. Per-Albin torp och uppförda under 1920-1930-talet. Bostadshuset är i allmänhet rödmålade. Uthuset är rödmålade eller omålade. Odlingsmarken som hör till torpen ligger i sydslutning ned mot sjön och är delvis vid hävd. Hela byn är även idag speciellt med sitt utdragna läge. Gårdsanläggningarna ligger som ett band efter varandra mellan vägen och sjön. De ger även idag ett genuint intryck och representerar sin tids idela och byggnadsskick.

Bebyggelsen ligger längs sjön i Norra Stormörtsjön
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

**Kulturmiljöns omfattning före revidering, se
arbetskarter på kommunen/kulturenheten.
Kommentarer/rekommendationer/åtgärder
m.m.**

- Byn översiktligt inventerad 2001. Märkligt utspridd enhetlig bebyggelse mellan väg och sjö.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner varsamhetskravet ingår även fasadmateriel och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

m.m, för att ge översiktsplanen som bas
ett innehåll motsvarande ett

åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Per-Albin torp i Norra Stormörtsjön
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Södra Stormörtsjön

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 3*
Torp socken Ånge kommun 1992

Södra Stormörtsjön är Torps äldsta finnby och upptogs vid 1600-talets början av Anders Pålsson och hans far Påwel Andersson. Det äldsta torpet låg vid Södra Stormörtsjön. Tidigare fanns i byn stora korsbyggnader som idag är rivna.

Finnarna som bosatte sig här var svedjebrukare. Man brände delar av skogen för att i askan så råg som gav "100-falt igen". De första finntorpen som anlades i början av 1600-talet låg långt från varandra. Detta berodde på att svedjebruket krävde stora markarealer för att fungera i tid.

Beskrivning

Södra Stormörtsjön var och är en utpräglad skogsby där den ligger vid Stormörtsjöns södra sida. Byn består av fyra gårdsanläggningar uppförda under 1800-1900 talet. Den östra gårdsanläggningen består av en torparstuga med tillhörande ekonomibyggnad. Den övriga bebyggelsen i Södra Stormörtsjön är något förändrad men ger en prägel av 1900-talets byggnadsskick. Odlingsmarken är igenplanterad med skog.

Gård i Södra Stormörtsjön
 Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Torp
 Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001, välskötta och bevarade gårdsanläggningar.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla de äldre delarna av byn.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Gullgård

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 3*
Torp socken Ånge kommun 1992

Gullgård upptas år 1535 under "offaön". År 1543 stavas bynamnet "gullegål". Bebyggelsen är främst uppförd under 1800-talets senare hälft och 1900-talets första del. Laga skifte av in – och avrösejord genomfördes år 1839.

Beskrivning

Gullgård är även i våra dagar en utpräglad jordbruksby som ligger norr om Ljungan. Byvägen går parallellt med E14. Bebyggelsen innehåller ett flertal byggnader med korsformigt grundplan. Här finns logar, härbren och några större ladugårdsbyggnader. Några av korsbyggnaderna är välbevarade och utan panel. De flesta är fasadklädda med färgsättning i rött och gult.

Gårdsanläggning i Gullgård
 Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001, en utpräglad jordbruksby, med öppna marker ner mot Ljungan och utsikt över älven mot likande jordbruksbyggd.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla de äldre delarna av byn.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Utsikt från Gullgård mot Ljungan

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Södra Gullgård**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 3
Torp socken Ånge kommun 1992*

Södra Gullgård har samma historia som byn Gullgård. Byn upptas 1535 under "offanön". År 1543 stavas bynamnet gullegål. Bebyggelsen är uppförd under 1800-talets senare hälft och 1900-talets första del. Laga skifte av in- och avrösejord genomfördes år 1839.

Beskrivning Södra Gullgård ligger söder om Ljungan. Bebyggelsen ligger på båda sidor om byvägen. Området sluttar ned mot Ljungan med delvis hävdad mark norr om vägen.

Bebyggelsen avgränsas i söder av skogsmark. I västra och centrala delen av byn ligger byggnaderna tätt samlade.

I östra delen av byn finns ett antal välbevarade gårdsanläggningar. Här finns bl.a. en halvkorsbyggnad. Till gårdsanläggningen hör två härbren, loge, bagarstuga och ladugård. Södra Gullgård ger ett genuint intryck av 1800-talets byggnadsstil.

Södra Gullgård, ett bra exempel på 1800-tals bebyggelse
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla de äldre delarna av byn.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-

nämndens personal för råd och upplysningar.

- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Västerkomsta**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 3
Torp socken Ånge kommun 1992*

Västerkomsta och hela Ljungans älvdal har en lång kontinuitet vad gäller spår efter mänskliga aktiviteter. Inom det avgränsade området finns, förutom bebyggelsen gravar i form av mindre högar vilka anlades i slutet av järnåldern dvs. ca 800-900-talet. Ute på Näset öster om Västerkomsta ligger ett gravfält från järnåldern.

Västerkomsta är, som tidigare nämnts, en by med lång historisk kontinuitet. Inom de centrala delarna har bebyggelsen 1800tals karaktär. Miljön är intressant ur kulturhistorisk synpunkt. Här finns gårdsanläggningar från 1800talet med tillhörande ekonomibyggnader. På krönet ligger ett frikyrkokapell med torn. Till miljön hör också Vikbron som är uppförd i timmer. Bron uppfördes år 1888 och restaurerades på 1970-talet. Under de stora översvämningarna blev den hårt drabbad men restaurering pågår. Laga skifte av in- och avrösejord genomfördes år 1845.

Beskrivning

Västerkomsta är en utpräglad jordbruksby och ligger i ett söderläge vid Ljungans norra strand. Bebyggelsen ligger på båda sidorna om vägen med utsikt ner mot Ljungans dalgång. Området karakteriseras av relativt välbevarade gårdsenheter. I västra delen av byn finns en vitputsad salsbyggnad och en sommarstuga uppförd 1925 av tegel från eget tegelslageri. Till gårdsanläggningen hör också en timrad lillstuga, härbre och en timrad storloge. I byn finns bl.a. tre salsbyggnader, några halvkorsbyggnader, enkelstugor och en parstuga. Odlingsmarken är vid god hävd. Byggnaderna vårdas och

underhålls. Vissa byggnader har genomgått modernisering.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Fränsta**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 3
Torp socken Ånge kommun 1992*

1543 finns redan bynamnet som då stavas "ffrensta" Fränsta samhälle utvecklades till ett merkantilt centrum under 1800-talets senare hälft. Här har tidigt funnits andelsmejeri, bensinstation och affärer. Efter huvudgatan som leder genom samhället kan man än idag skönja det ursprungliga centrum med affärshus uppförda vid sekelskiftet.

Beskrivning

Kulturmiljön har sin bas i tre delar; En central del i samhället omfattande

bostads- och affärshus. De speglar sin tids byggnadsskick och är tämligen välbevarade.

En annan del omfattas av Ålsta Folkhögskola med omgivande bebyggelse. Skolan som grundades 1872 består bl.a. av en vitmålad salsbyggnad. Dessutom finns bostadsannex och ekonomibyggnader. Miljön är intakt dock med lite olika ålder och förändringar. Den tredje miljön ligger vid kyrkan och består förutom den av den gamla prästgården, samt en välbevarad sekelskiftebyggnad i väster.

Gammal och ny bebyggelse i Fränsta centrum
Foto: L Milling

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning. Den tidigare kulturmiljön omfattande bostadshus och affärshus från sekelskiftet har genomgått förändringar och föreslås utgå. Miljö 19 omfattande kyrka m.m. där ingår säkerställt område omfattande kyrk och kyrkotomt.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriel och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen**

- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader

inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Ålsta Folkhögskola grundades 1872
Foton: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Sekelskifteshus med park i Fränsta

Torps hembygdsgård, Fränsta

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Vikbron i Fränsta

Beskrivning

Vikbron i Fränsta var med längden 133 meter mellan brofästena länge Sveriges längsta träbro. Sommaren 2000 skadades den dock svårt av de mycket höga vattenflöden som drabbade i stort sett hela kommunen.

Stor del av virket impregnerat ej ok enligt miljö

Stort nationellt värde enligt teknikhistoriker Riksantikvarieämbetet.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten.

- Föreslås vara en ny kulturmiljö kontrolleras nuläge

Vikbron
Foto: L Milling

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Viken**

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 3*
Torp socken Ånge kommun 1992

Det finns mycket litet skrivet om Vikens by. I ett statistiskt material från början av 1800-talet nämns dock att Viken "Wiken" saknar soldattorp men har ett jordtorp, fem torp och en backstuga.

Beskrivning

Viken är en utpräglad jordbruksby som ligger vid Ljungans södra sida. Bebyggelsen är uppförd under 1800-talets senare del och 1900-talet. I byn finns salsbyggnader och byggnader med korsformigt grundplan. Här finns också härbren, ladugårdslängor, timrade logar och några enkelstugor. I miljön ingår fyra fastigheter från 1800-talets senare del och 1900-talets första hälft. Odlingsmarken ligger norr och söder om vägen ned mot Ljungan. Marken är vid god hävd och ger ett öppet intryck.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001, förändringar av fasad på bl.a. sommarhus har skett sen senaste inventering.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att denna del av byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Fastighet i Viken

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Finnsta

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 3*
Torp socken Ånge kommun 1992

År 1486 finns Finnsta nämnd som "finnstadha". 1507 stavades bynamnet "Finstadh" för att 1535 stavs "ffynsstad". I statistiska handlingar från 1800-talets mitt visas att "Finsta" som då byn stavas har ett soldattorp, tio jordtorp, två statorp och en backstuga. Finsta var- och är en utpräglad jordbruksby. Laga skifte genomfördes 1843.

Beskrivning

Finnsta är en utpräglad jordbruksby och ligger vid Ljungans södra strand.

Bebyggelsen är från 1800- och 1900-talet. Bebyggelsen finns på båda sidorna byvägen med ettlandskap som sluttar ner mot Ljungan. Byn har ett antal välbevarade gårdsanläggningar. Här finns salsbyggnader med tillhörande sommarhus, bagarstugor och ekonomibyggnader. Här finns också timrad ladugård, härbre och logar. Odlingslandskapet är tämligen väl hävdad. Området visar upp en enhetlig bebyggelsestruktur där falu rödfärg dominerar. Det domineranden fasadmaterialet är liggande fasspont.

Fastighet i Finnsta
 Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001, innehåller både välbevarade gårdsanläggningar och ett intressant öde hus.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriale och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att denna del av byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder,

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Kilen

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 3*
Torp socken Ånge kommun 1992

Kilen är en s.k. Finnby. Här fanns sporadisk bosättning redan på 1600-talet. Man livnärde sig på vad svedjebruket kunde ge samt på jakt och fiske. Under 1800-talet fanns här bl.a. ett jordtorp.

Beskrivning

Kilen har varit en utpräglad jordbruksby. Bebyggelsen är från 1800-talet och 1900-talets första halva. Markerna är delvis hävdade. Vid inventering under 1980-talet var den norra gården fortfarande en fin kulturmiljö med en halvkorsbyggnad och ett flertal timrade ekonomibyggnader. Idag återstår ett skal av det timrade huset medan resterande byggnader är borta. Till den södra gårdsanläggningen hör en halvkorsbyggnad, enkelstuga, ladugård, härbre, förrådsbod och skvaltkvarn. Samtliga byggnader i tämligen gott skikt dock med oroväckande omgivande växtlighet, som genom fuktbevarande är till skada för byggnaderna.

Kilen

Foton: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001, hälften av kulturmiljön spolerad. Resterande miljö av högt värde i naturskönt område. Markerna runt denna del i behov av hävd.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning då del av spolerad.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår en dialog med fastighetsägaren till den spolerade kulturmiljön. Därefter föreslås att den återstående delen av byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Sörleringen**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 3
Torp socken Ånge kommun 1992*

Leringen är en s.k. finnby och upptogs troligen på 1620-talet. Här bosatte sig invandrade svedjefinnar som hade svedjebruket som näringsgren. Sör-Leringen genomgick laga skifte av in- och avrösejord år 1856.

Beskrivning

Sör-Leringen är en utpräglad jordbruksby vid sydvästra stranden av sjön Leringen. Bebyggelsen ligger norr om vägen i slutningen ner mot sjön.

Mot sjön finn delvis hävdad mark. Bebyggelsen är uppförd under 1800- och 1900-talet. Den nordligaste fastigheten består av ett bostadshus med spåntak, stor timrad ladugård, logar och uthuslänga. Längre mot söder finns en gårdsanläggning med mangårdsbyggnad i halvkorsform. Till gårdsanläggningen hör också ett flertal uthus, uppförda i timmer såsom logar och härbren.

Sör-Leringen ger ett enhetligt intryck med rödmålade ekonomibygnader och delvis hävdad mark ner mot sjön

Sörleringen

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriäl och färgsättning.
- Vid om – och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-

nämndens personal för råd och upplysningar.

- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Rombäck

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 3
Torp socken Ånge kommun 1992

Rombäck är en miljö med medeltida anor. År 1525 skrivs namnet som "Rångbeck" Byn genomgick laga skifte av in- och avrösejord år 1838. Byn har

vid anläggandet av nuvarande väg E14 delats i två delar norra och södra delen. Södra delen präglas av välhävdad mark. Här finns också en vacker stenvalvsbro över ån som mynnar i Ljungan.

Stenvalvsbron i Rombäck

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Beskrivning

Bebyggelsen är uppförd under 1800- och 1900-talet. Här finns enkelstugor och salsbyggnader. Till fastigheterna hör också ekonomibyggnader. Bebyggelsen omges av välhävdad mark som ger en öppen landskapsbild. I söder finns då en välbyggd stenvalvsbro troligen uppförd under 1800-talet. En bro som förstärkts med årens lopp.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001, stenvalvsbron av största intresse.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.

- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att denna del av byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Klöstre**

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 3*
Torp socken Ånge kommun 1992

Klöstre har anor från vår medeltid. År 1442 stavades byn "clostr(et) och troligen kan det tolkas som klostret. År 1525 stavas bynamnet "Klöstret". År 1530 stavas det Klöstre för att några år

senare 1535 stav det "Klösster". Det skall med stor trovärdighet ha funnits ett kloster inom orten. Även andra närbelägna byar har namn som tyder på klosterliv exempelvis Munkbyn. Laga skifte genomfördes i Klöstre by år 1834. Det gäller då in- och avrösejord.

Klöstre

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla de äldre delarna av byn.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader

med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Torpshammar**

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 3*
Torp socken Ånge kommun 1992

I början av 1800-talet inleddes byggandet av ett järnbruk i Torpshammar. Vid anläggandet kallades bruket för Torps bruk. Först 1831 kommer bruket att benämnas som Torpshammars bruk. År 1872 började man att tillverka pappersmassa och övergick från Trävarumasseaktiebolaget i Sundsvall till det nybildade bolaget Torpshammars aktiebolag. En brand ödelade bolaget 1883 men det återuppbyggdes igen tio år senare. Ytterligare en brand drabbade senare företaget. År 1908 uppfördes det vi idag kallar Herrgården av en disponent Guldbrandsen.

Torpshammar uppvisar en blandad bebyggelse. Här finns allt från byggnader från 1900-talets början till 1940-talets flerfamiljhus. Industrianläggningen f.d. trämassefabriken består som bas av två äldre byggkroppar som byggts om och till under åren. Den norra byggnaden med tärspröjsade fönster tyder på att den uppfördes vid sekelskiftet. Byggnaderna är uppförda i tegel, gavlarna är dekorerade med tegeldecor det finns höga spröjsade fönster och taket är av plåt. Mitt emot industrianläggningen ligger den gamla herrgården uppförd 1808. En bred byggnad med valmat – och brutet tak och väggar i vit liggande panel.

Torpshammars bruk är idag företagshotell, Vildhussens företagsby
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Torpshammars herrgård**

Torpshammars nya herrgård uppfördes av dåvarande disponenten vid Torpshammars bruk Guldbandsen. Den ligger ca 300 m från industri-anläggningen. Till herrgården hör två

nya flygelbyggnader. Dessa byggnader är ett mycket bra exempel på hur nybyggnation kan anpassas till äldre byggnader och en speciell kulturmiljö.

Herrgårdspensionatet i Torpshammar
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla de äldre delarna av byn.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar m.m, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Lillboda**

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 3*
Torp socken Ånge kommun 1992

planen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Lillboda är en mindre jordbruksby omedelbart öster om Torpshammar. Bebyggelsen är uppförd under 1800- och 1900-talet. Norr om järnvägen ligger välhävdad odlingsmark. Byn avgränsas i norr av skogsmark. I byn finns några välbevarade korsbyggnader. Till dessa gårdsanläggningar hör ekonomibygnader, härbren och ladugårdslängor i falurött. Söder om landsvägen ligger kyrkan med intilliggande villaområde från senare tid.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön inkluderar kyrkobyggnad och kyrkotomt vilka säkerställs på annat sätt. Resterande del av kulturmiljön inventeras ytterligare.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översikts-

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Boda

avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 3
Torp socken Ånge kommun 1992

Ortnamnet Boda kommer i början från fäbodväsendet och fäboden. Detta ortnamn kan dock ha ett medeltida ursprung och nämns som bode år 1538. Laga skifte av in- och avrösejord genomfördes år 1843.

Idag är Boda en liten jordbruksby öster om Torpshammar, med bebyggelse från 1800- och 1900-talet.

Gårdsanläggningarna är relativt välbevarade med gårdstun vid god hävd. Till gårdsanläggningarna hör mangårdsbyggnader, bagarstugor, ladugårdslängor och andra ekonomibygnader.

Gård i Boda

Foton: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Föreslås ingå i lokal kulturmiljö

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001, ytterligare intressant kulturmiljö identifierad ovan väg vid busshållplats se foto.
- Kulturmiljön föreslås revideras . Utvidgning av miljön utreds och bör omfattas hus se foto.

- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översikts-

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

planen som bas ett innehåll motsvarande
ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Bodaborg**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 3
Torp socken Ånge kommun 1992*

Bodaborg var ursprungligen vad som kallades en uppfostringsanstalt, en anstalt som ägdes och drevs av landstinget. Därefter blev det ett vårdhem och idag rymmer det bland annat ett framgångsrikt upplevelseföretag Boda Borg.

Bodaborg ligger vackert vid Ljungans norra strand. Miljön är välbevarad med två stora byggnadskomplex byggda under 1900-talets första hälft. En av de

stora byggnaderna redovisar olika byggnadstekniker i dess utformning. Möjligen kan byggnaden ha blivit utbyggd.

Den östra delen är troligen den äldsta. Byggnaden har en annorlunda utformning uppförd i cirkelform med runda utanpåliggande trapphus och frontespiser. Taktypen är sadeltak och brutet valmat tegeltak. Båda byggnaderna är tämligen välbevarade och kan anses av högt kulturhistoriskt värde.

Huvudbyggnaden på Bodaborg
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Bodaborgsområdet översiktligt inventerat 2001.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Storboda**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 3
Torp socken Ånge kommun 1992*

Ortnamnet Storboda kommer troligen från fäbodväsendet i uttrycket bod. I medeltida källor finns namnet Boda 1538. Både Storboda, Lillboda och Boda tillhör den ursprungliga byn Boda.

Storboda är en renodlad jordbruksby norr om Ljungan. Bebyggelsen ligger i allmänhet norr om landsvägen. Söder om Storboda går järnvägen.

Bebyggelsen är uppförd under 1800-1900-talet Gårdsanläggningarna ligger på rad ovanför odlingsmarken. I norr avgränsas byn av skogsmark. I byn finns ett antal välbevarade gårdsanläggningar med halv- och helkorsformigt plan. Till gårdsanläggningarna hör bagarstugor, ladugårdslängor, härbren och andra ekonomibyggnader.

Foton: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla de äldre delarna av byn.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Kälen

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 3*
Torp socken Ånge kommun 1992

Kälen kan ha anor från slutet av medeltiden dvs. slutet av 1400-talet och början av 1500-talet. I medeltida urkunder nämns ortnamnet Silliekael. Möjligen kan detta åldriga ortnamn hänvisa till nuvarande Kälen. Byn genomgick laga skifte av in- och avrösejord år 1849.

Kälen är en s.k. jord- och skogby liggande i en sydvästslutning norr om Roggsjön. Bebyggelsen är uppförd under 1800-1900-talet. Byn avgränsas som så många andra byar av skogsmark. I byns sydvästra del finns en välbevarad gårdsanläggning med en ljus mangårdsbyggnad uppförd 1928. Till gårdsanläggningen hör en timrad enkelstuga med spåntak, logar och ett härbre. Centralt i byn finns den gamla skolan. I byn finns även en helkorsbyggnad med stor ladugård och ett timrat uthus.

Kälens centrum

Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Gård i Kälen

Foto: Ånge kommun Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Hjältan**

*avsnitt ur Bebyggelse i Ånge kommun del 3
Torp socken Ånge kommun 1992*

Ursprung till namnet på byn skall vara svårförklarad. Möjligen kan ortnamnet komma av Galtvin där efterledet vin betyder betesmark. Laga skifte av in- och avrösejord genomfördes år 1855. Hjältan är en s.k. genuin jordbruksby liggande på Ljungans södra strand. I

västra delen av byn ligger tre välbevarade gårdsanläggningar troligen uppförda runt sekelskiftet eller början på 1900-talet. Mangårdsbyggnaderna är av halvkors-typ. Till gårdsanläggningarna hör bagarstugor, ladugårdslängor och andra ekonomibyggnader.

Hjältan ligger mitt i ett odlingslandskap
Foto: Ånge kommun, Jonsson o Ullstein

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras .
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresse-förening. Vid denna enkla byggnads-

inventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

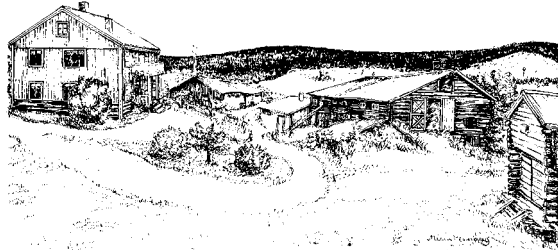
Höga kulturvärden

temahäfte 18:1

Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen

Hjältanstorp

På fastigheten Hjältanstorp 1 :31

Viktors i Hjältanstorp, Illustration: Maria Blomberg

Typisk gårdsmiljö från Torps östra finnbygd med hus från olika tidsperioder, från slutet av 1700-talet till 1900-talet. Gården är byns äldsta med anor från tidigt 1600-tal och den skogsfinnska kolonisationen.

Häbbre Årtalet 1779 står inristat i dörren. Häbbret är ett mycket typiskt sentida-1700-tal, med det kraftigt skradda timret och den fiskbensdekorerade dörren.

Mangårdsbyggnaden Stora huset är en typisk mangårdsbyggnad från 1800-talet i östra finnbygden. Den är stor och kubisk i formen och saknar takutsprång. Denna taktyp är vanlig fram till 1860-talet. Senare byggs mindre hus med stora takutsprång. Huset är daterat till 1863-1864.

Samlänga. Samlängor med bostadshus, stall och förrådsutrymmen, är också mycket typiskt för östra finnbygden under 1800-talet. Större delen av samlängan är daterad till 1881-1882, men där fanns även timmer från 1807-1808.

Logar. På gården finns en gammal timmerloge från 1800-talet och en nyare av bräder från 1900-talets början. Sommarlagård. Sommarlagården har även den en mycket typiskt utförande för området. Lagården visar prov på timmer från 1821-1881, vilket visar att denna typ av byggnad var kraftigt utsatt för slitage och det fanns ständiga behov av att byta stockar

En mycket typisk gårdsbild för Torps östra finnbygd med omnejd.

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Byn föreslås ingå i ny Kulturmiljö.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iaktas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmaterial och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.

Höga kulturvärden**temahäfte 18:1****Regionala och lokala kulturmiljöer - Del av byar och samhällen****Munkbyn**

avsnitt ur *Bebyggelse i Ånge kommun del 3*
Torp socken Ånge kommun 1992

Östra Munkbyn ligger söder om Munkbysjön. Ortsnamnet tros antyda att munkar levit i byn detta är dock inte bekräftat. Enligt en muntlig berättar-

tradition skall en kyrka eller ett kapell ha funnits i byn. Byn är en utpräglad s.k. jordbruksby belägen runt Munkbysjön. Bebyggelsen är uppförd under 1800-talet och 1900-talets första hälft. I byn finns ett flertal byggnader med korsplan. Här finns även härbren.

Munkbysjön i skymning, Foto: L Milling

Kulturmiljöns omfattning före revidering, se arbetskartor på kommunen/kulturenheten. Kommentarer/rekommendationer/åtgärder m.m.

- Byn översiktligt inventerad 2001.
- Kulturmiljön föreslås revideras i omfattning och enbart gälla de äldre delarna av byn.
- Ett bevarande av miljön ställer krav på anpassning av ev. ny bebyggelse. Vid renovering och andra åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttas så att byggnadens exteriör ej förvanskas. Tänk speciellt på fönstertyper och proportioner. I varsamhetskravet ingår även fasadmateriell och färgsättning.
- Vid om- och tillbyggnad rekommenderar vi en tidig kontakt med bygg- och plan-nämndens personal för råd och upplysningar.
- Ett bevarande av miljön förutsätter också fortsättningsvis markens hävd och ett öppet landskap.
- Kommunen föreslår att byn genomgås av en enkel byggnadsinventering tillsammans

med berörda fastighetsägare och intresseförening. Vid denna enkla byggnadsinventering tas digitala foton av byggnader med högt kulturvärde, dessa byggnader inritas på aktuell ekonomisk karta och förs till supplement översiktsplan. Under detta arbete beskrivs också möjliga åtgärder, restaureringar mm, för att ge översiktsplanen som bas ett innehåll motsvarande ett åtgärdsprogram kulturmiljövård.